

POSTANOWIENIE

Dnia 27 czerwca 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Anna Owczarek (przewodniczący)

SSN Roman Trzaskowski

SSA Bogusław Dobrowolski (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa A.M.

przeciwko D. Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością

z siedzibą w [...]

o zapłatę,

oraz z powództwa D. Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością

z siedzibą w [...]

przeciwko A.M.

o zapłatę

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 27 czerwca 2017 r.,

zażalenia powoda A.M.

na wyrok Sądu Apelacyjnego w [...]

z dnia 8 listopada 2016 r., sygn. akt I ACa ...8/16,

**oddala zażalenie i pozostawia rozstrzygnięcie o kosztach
postępowania zażaleniowego Sądowi który wyda orzeczenie
kończące postępowanie w sprawie.**

UZASADNIENIE

Powód A. M. w pozwie skierowanym przeciwko D. spółce z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w [...] domagał się zasądzenia kwoty 6.005.453,62 zł wraz z ustawowymi odsetkami od wskazanych w pozwie kwot tytułem pozostałej części wynagrodzenia z umowy o roboty budowlane z dnia 23 maja 2009 r. oraz odszkodowania za utracone korzyści powstałe w związku z nieuprawnionym przerwaniem prac przez pozwanego. Sąd Okręgowy w [...] w dniu 9 marca 2012 r. wydał wyrok zaoczny, w którym uwzględnił to powództwo.

Pozwany D.spółka z o.o. w [...] w sprzeciwie od tego wyroku wniósł o oddalenie powództwa. Jednocześnie skierował przeciwko A.M. powództwo o zapłatę kwoty 5.289.971 zł z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu tytułem zwrotu nadpłaconego wynagrodzenia na podstawie umowy o roboty budowlane zawartej w dniu 25 marca 2009 r., wynagrodzenia zapłaconego wykonawcom zastępczym oraz kar umownych. Sąd Okręgowy postanowieniem z dnia 4 lutego 2013 r. połączył do wspólnego rozpoznania obie te sprawy.

Następnie Sąd Okręgowy w dniu 11 stycznia 2016 r. wydał wyrok wstępny, w którym uznał za usprawiedliwione co do zasady roszczenie A.M. przeciwko D. spółce z o.o. w [...] o zapłatę wynagrodzenia na podstawie umowy z generalnym wykonawcą o roboty budowlane zawartej przez strony w dniu 23 maja 2009 r.

Sąd Okręgowy w swych ustaleniach faktycznych zrelacjonował okoliczności związane z zawarciem przez strony dwóch umów o roboty budowlane dotyczące tego samego obiektu - kompleksu hotelowo-konferencyjnego w miejscowości W.. W umowie zawartej w dniu 23 maja 2009 r. przewidziane było wynagrodzenie w wysokości 18.486.5222,92 zł, powiększone o podatek VAT. Natomiast umowa sygnowana datą 25 marca 2009 r. przewidywała wynagrodzenie w wysokości 9.699.539 zł, powiększone o podatek VAT. Sąd Okręgowy przytoczył okoliczności związane z realizacją inwestycji oraz jej zakończeniem we wrześniu 2010 r. Uznał, iż podstawą rozliczeń finansowych stron, będących przedmiotem obu powództw, powinna być umowa z dnia 23 maja 2009 r. Umowa z dnia 25 marca 2009 r. w rzeczywistości została podpisana w październiku 2009 r. i została

zawarta dla pozoru. Tym samym jest umową nieważną na podstawie art. 83 § 1 k.c. Natomiast umowa z dnia 23 maja 2009 r. jest umową ważną, na jej podstawie powód wykonywał prace budowlane. W związku z tym roszczenia powoda dochodzone z tytułu wykonania umowy są usprawiedliwione co do zasady.

Sąd Apelacyjny w [...], po rozpoznaniu apelacji D. spółki z o.o. w [...], wyrokiem z dnia 8 listopada 2016 r., uchylił zaskarżony wyrok wstępny i sprawę przekazał Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania.

Według Sądu Apelacyjnego zachodziły przeszkody do wydania wyroku wstępnego przez Sąd Okręgowy. Podstawa faktyczna i prawna przeciwstawnych żądań w obu połączonych sprawach charakteryzuje się taką wzajemną zależnością, że pozytywne rozstrzygnięcie o zasadzie żądania wyklucza możliwość uwzględnienia przynajmniej częściowo drugiego powództwa. Tymczasem wyrok wstępny ze swej istoty nie może być wyrokiem oddalającym powództwo. Wydanie wyroku wstępnego w jednej z rozpoznawanych spraw narusza zasadę ich wspólnego rozpoznania i rozstrzygnięcia. Zaskarżony wyrok nie jest wyrokiem łącznym, natomiast jego ewentualne uprawomocnienie tworzyłoby prejudykat dla rozstrzygnięcia w drugiej sprawie.

W świetle art. 318 § 1 k.p.c. wydanie wyroku wstępnego jest dopuszczalne gdy sporna jest nie tylko zasada roszczenia, ale także jego wysokość. Zasada roszczenia odnosi się do przedmiotowej i podmiotowej strony procesu, do wszystkich elementów stosunku prawnego, za wyjątkiem rozmiaru świadczenia. Sąd Apelacyjny wskazał, że roszczenie A.M. ma zróżnicowany charakter, Sąd Okręgowy nie ustalił i nie ocenił wszystkich przesłanek odpowiedzialności spółki D. w kontekście art. 471 k.c., uchylił się od oceny wymagalności pozostałej części dochodzonego roszczenia i nie odniósł się do kwestii odstąpienia spółki od umowy.

Sąd Apelacyjny stwierdził, iż wydaniu wyroku wstępnego sprzeciwiało się także wydanie w sprawie wyroku zaocznego.

Zażalenie na wyrok Sądu Apelacyjnego wniósł powód A. Mi. Zarzucił temu Sądowi naruszenie art. 318 § 1 w zw. z art. 317 § 1 i 2, art. 365 § 1, art. 384 § 4 i art. 347 k.p.c. Na podstawie tych

zarzutów powód domagał się uchylenia zaskarżonego orzeczenia i przekazania sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 318 § 1 k.p.c. sąd, uznając roszczenie za usprawiedliwione w zasadzie, może wydać wyrok wstępny tylko co do samej zasady, co do spornej wysokości żądania - zarządzić bądź dalszą rozprawę, bądź jej odroczenie. Wydanie wyroku wstępnego jest dopuszczalne i uzasadnione, gdy sama zasada roszczenia jest według oceny sądu wątpliwa i pozostaje przedmiotem sporu stron oraz gdy sporna jest także wysokość roszczenia, a jej ustalenie połączone jest z pracochłonnym, długotrwałym i kosztownym postępowaniem dowodowym, które mogłoby okazać się niepotrzebne. Pojęcie „zasada roszczenia” oznacza konkretne prawo lub stosunek prawny, a nie pogląd prawny czy faktyczny, któremu sąd chce dać wyraz w swoim rozstrzygnięciu (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 22 października 2009 r., III CSK 21/09, OSNC 2010, Nr 4, poz. 61). Wyrok wstępny nie może być wyrokiem oddalającym powództwo. Z literalnego brzmienia przepisu art. 318 § 1 k.p.c. wynika, że jest on wydawany jedynie w wypadkach pozytywnego przesądzenia o zasadności żądania. W wypadku negatywnych ustaleń w tym zakresie sąd powinien oddalić powództwo w całości (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 października 1966 r., I CR 333/66, PUG 1967, Nr 6, poz. 212). Przewidziana w wyroku wstępnym ochrona prawna może być udzielona tylko wówczas, gdy dochodzone roszczenie jest już wymagalne, a pozostaje jeszcze do rozstrzygnięcia jedynie kwestia rozmiaru tego roszczenia (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 lipca 2010 r., II CSK 85/10, niepubl.).

Niniejsza sprawa jest złożona pod względem przedmiotowym. Dotyczy ona dwóch podmiotów - A.M. oraz D. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w [...], którzy skierowali względem siebie roszczenia wynikające z dwóch, wykluczających się wzajemnie umów o roboty budowlane. Struktura zgłoszonych przez te podmioty roszczeń procesowych także nie jest jednorodząją, roszczenia zawierają żądania spełnienia świadczeń pieniężnych z kilku tytułów prawnych. Sąd Okręgowy połączył do wspólnego rozpoznania sprawy, które te osoby skierowały przeciwko sobie.

Sąd Okręgowy wydał wyrok wstępny uwzględniając co do zasady roszczenia powoda A.M. przeciwko spółce D.o zapłatę

wynagrodzenia na podstawie umowy zawartej przez te strony w dniu 23 maja 2009 r. Wyrok ten ma także charakter wyroku częściowego ponieważ dotyczy jednego z kilku roszczeń objętych pozwem A.M.. Nie ma przeszkód do wydania wyroku częściowego, będącego jednocześnie wyrokiem wstępnym (art. 318 § 1 k.p.c.), np. uznającego za usprawiedliwione, co do zasady, jedynie jedno z żądań lub część żądania (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 grudnia 2008 r., I CSK 238/08, niepubl.). Jednak połączenie do wspólnego rozpoznania obu spraw mających swe źródło w wykluczających się stosunkach prawnych sprawia, że wydanie wyroku wstępnego uznającego za usprawiedliwione co do zasady dochodzone roszczenie jednego z powodów jednocześnie świadczy o niezasadności powództwa drugiego z powodów, które w takiej sytuacji powinno być oddalone. Tym samym narusza to zasadę, iż wyrok wstępny powinien tylko pozytywnie przesądzać o roszczeniu, natomiast przedmiotowy wyrok wstępny w istocie jest wyrokiem negatywnym w odniesieniu do roszczeń drugiego z powodów. W związku z tym trafnie w tym względzie stwierdził Sąd Apelacyjny w uzasadnieniu zaskarżonego orzeczenia, że wydanie wyroku wstępnego jedynie w jednej z połączonych spraw kłóci się z zamiarem ich wspólnego rozpoznania i rozstrzygnięcia.

Sąd Apelacyjny uznał, że przeszkodą do wydania wyroku wstępnego było także nieustosunkowanie się przez Sąd Okręgowy do wszystkich, poza wysokością szkody, przesłanek odpowiedzialności odszkodowawczej spółki D. na podstawie art. 471 k.c. Sąd Okręgowy, co wynika z uzasadnienia jego wyroku, nie odniósł się do tej istotnej kwestii ograniczając się jedynie do oceny ważności umów o roboty budowlane, z których strony wywodziły swe roszczenia. Słusznie także Sąd Apelacyjny wskazał na uchylenie się przez Sąd Okręgowy od oceny skuteczności odstąpienia inwestora od umowy o roboty budowlane z uwagi na opóźnienie wykonawcy w realizacji prac. Kwestia ta także ma istotne znaczenie dla oceny przesłanek odpowiedzialności odszkodowawczej na podstawie umowy o roboty budowlane, której dotyczy wyrok wstępny.

W konsekwencji brak odniesienia się Sądu Okręgowego do tych istotnych kwestii wyłącza możliwość uznania dochodzonego roszczenia za usprawiedliwione w zasadzie (art. 318 § 1 k.p.c.). Do sfery zasady ustalonej wyrokiem wstępnym

należą wszystkie przesłanki merytoryczne, a te w niniejszej sprawie nie zostały zbadane i ocenione. Świadczy to o nierozpoznaniu istoty sprawy w rozumieniu art. 386 § 4 k.p.c.

Za zasadnością stanowiska Sądu Apelacyjnego przemawia także wyrażony w literaturze pogląd o niedopuszczalności wydania wyroku wstępnego po wniesieniu sprzeciwu wobec wyroku zaocznego (art. 347 k.p.c.). Pogląd ten jest konsekwencją negatywnego stanowiska na tle art. 496 k.p.c. w kwestii możliwości wydania wyroku wstępnego po wniesieniu zarzutów wobec nakazu zapłaty (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 listopada 2000 r., IV CKN 151/00, OSNC z 2001 r., nr 5, poz. 71).

Z podanych względów Sąd Najwyższy uznał zażalenie za nieuzasadnione i je oddalił na podstawie art. 398¹⁴ w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c.

kc

jw